

ATAD

Makale Türü: Araştırma makalesi

Geliş Tarihi: 12.12.2024

Kabul Tarihi: 29.04.2025

Article Type: Research article

Submitted: 12.22.2024

Accepted: 29.04.2025

<https://doi.org/10.56448/ataddergi.1600363>

Ertuğrul CEYLAN¹

Osmanlı ve Joseon (Ciyūson): Türk Aydınların Joseon Üzerine Gözlemleri

Öz: Bu çalışma, Osmanlı İmparatorluğu ile Kore'nin Joseon Krallığı (Ciyūson) arasındaki dolaylı ilişkileri ve bu iki kültürün, farklı coğrafi ve siyasi koşullar altında gerçekleştirdiği temasları Osmanlı arşiv belgeleri ve dönemin matbuat kaynakları üzerinden ele almayı amaçlamaktadır. Osmanlı'nın Qing İmparatorluğu ile sınırlı düzeyde gelişen ilişkileri, Kore'nin Qing'in bir vassalı olması dolayısıyla doğrudan temas kurulmasını engellemiştir. Buna rağmen Osmanlı belgelerinde Kore ve çevresine dair kayda değer gözlemler bulunmaktadır. Çalışmanın merkezinde, Uzakdoğu'ya seyahatte bulunmuş dönemin önemli aydın ve yazarlarından olan Abdurreşid İbrahim ve Adil Hikmet Bey'in gözlemleri yer almaktadır. Bu aydınların seyahatnameleri temel alınarak, Kore toplumunun sosyal yapısı, kültürel değerleri ve halkın geleneklerine dair önemli çıkarımlar sunulmaktadır. Özellikle, Abdurreşid İbrahim ve Adil Hikmet Bey'in Joseon toplumuna yönelik gözlemleri, Osmanlı nezdinde Kore'nin nasıl algılandığını ve bu temasların Osmanlı aydınları üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Osmanlı ve Joseon toplumlarının birbiriyle kurduğu bu dolaylı ilişki, kurumsal temelde bir diplomatik anlam

¹ Bilim Uzmanı, ertugrulceylan007@gmail.com, ORCID <https://orcid.org/0009-0005-2097-3971>.

Osmanlı ve Joseon (Ciyūson): Türk Aydınların Joseon Üzerine Gözlemleri

içermiyor olsa da kültürel anlamda karşılıklı bir ilginin ve etkilenmenin izlerini taşımaktadır. Çalışma, bu izlenimlerin arka planındaki unsurları ve Osmanlı aydınlarının Joseon toplumuna yönelik merakını inceleyerek, iki kültür arasındaki dolaylı temasların, Osmanlı gözünden nasıl şekillendiğini değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Sözcükler: Kore, Osmanlı, Joseon, Qing, Kültürel Temaslar, Uzakdoğu.

Ottoman and Joseon (Ciyūson): Turkish Intellectuals' Observations on Joseon

Abstract: This study examines the indirect relations between the Ottoman Empire and the Joseon Kingdom of Korea (Ciyūson), as well as the interactions between these cultures under different geographical and political conditions, based on Ottoman archival documents and press sources. Limited Ottoman relations with the Qing Empire hindered direct contact with Korea, as Korea was a Qing vassal. Despite this, notable observations on Korea and its surroundings are found in Ottoman records. Central to the study are the observations of prominent intellectuals and writers who traveled to the Far East, Abdurreshid İbrahim and Adil Hikmet Bey. Their travel accounts provide significant insights into Korean society, cultural values, and traditions. Particularly, their observations reveal how Korea was perceived in the Ottoman context and the influence of these interactions on Ottoman intellectuals. Though these indirect relations lacked formal diplomatic significance, they reflect mutual cultural interest and influence. The study aims to explore the underlying factors behind these impressions and assess how indirect interactions between the two cultures were shaped from the Ottoman perspective.

Keywords: Korea, Ottoman, Joseon, Qing, Cultural Interactions, Far East.

Extended Summary

Research Problem and Objective: This study centers on indirect relations between the Joseon Dynasty of Korea and the Ottoman Empire, influenced by their respective political, cultural, and intellectual context of that era in which no

(ATAD)

direct diplomacy was maintained. Of course, since the Qing Empire's hegemony over the region was followed by an increased influence from Japan, there could not be any direct relation between the Joseon Kingdom and the Ottoman Empire. Nevertheless, there exists strong evidence from intellectual and cultural interaction with Korea in Ottoman records of that era, reflecting an impressive intellectual interest in East Asia in the Ottoman popular domain.

Methodology: This study is based on historical analysis and qualitative content analysis. Principal sources are Ottoman archival records, newspapers, magazines, and travel accounts. Of particular interest are the travels and observations of senior Ottoman intellectuals like Abdurreşid İbrahim and Adil Hikmet Bey, which are the pillars of this study. Their observations and experiences in East Asia provide precious information regarding the cultural exchanges which, indirect as these may have been, played an important role in forming Ottoman perception of Korea.

Findings: Abdurreşid İbrahim's travelogue offers an abundance of information regarding the social life, cultural traditions, and values of the Joseon people. His explanations of the parallels between Joseon people's lifestyles, attire traditions, and values with that of the Bashkirs and Tatars deeply affected him. His observations paved the way to establish an intellectual image of Korea among Ottoman citizens. Particularly, his depictions of familial structures and fashion styles permitted comparison with the Islamic world, which also rendered his observations richer. These observations are significant not only as a personal pursuit of knowledge of his own cultural interest but also because they reflect upon the extent to which Ottoman intellectuals were engaged with the East. These observations are both a personal cultural quest and an overall intellectual interest in East Asia.

In a similar way, Adil Hikmet Bey's meetings with Korean politicians and his allusions to Turkish influences in Joseon demonstrate an interesting cultural dynamic. His experiences offer insight into the complex nature of cultural exchanges, revealing valuable information about the informal but substantial relationship between Korea and the Ottoman Empire. These types of experiences must be considered not only through individual interactions but also in relation to the Ottoman Empire's overall conceptualization of the East.

Conclusion: In sum, despite not establishing direct diplomacy between the Ottoman Empire and Joseon Dynasty, indirect exchanges through archival

Osmanlı ve Joseon (Ciyūson): Türk Aydınların Joseon Üzerine Gözlemleri

records and periodical writings are important. Developments in Asia, coupled with the activities of individuals such as Abdurreşid İbrahim and Adil Hikmet Bey, instated an intellectual consciousness of Korea in the Ottoman sphere. This development points to the presence of an informal cultural exchange, influenced by persons and media, that occurred in lieu of formal diplomacy. Such exchanges promoted intellectual sensitivity to East Asia in the Ottoman sphere and diversified the cultural imagination of Korea. In this respect, this study attempts to discuss how Korea was located on the Ottoman ideational map of East Asia and, by so doing, presents an original approach to both Ottoman and Joseon historiography.

Giriş

Türklerin Kore ile olan ilişkileri, tarih boyunca özellikle Hunlar² ve ardından Türk Kağanlığı³ döneminde kayıtlarla sabittir. Ancak, Oğuzların batıya yönelik göçleri ve batıda gerçekleştirdikleri fetihlerle birlikte, sonraki dönemlerde Oğuz Türkleri ile Koreliler arasında herhangi bir temasa rastlanmamaktadır. Osmanlı İmparatorluğu ile Ciyūson Hanedanlığı arasındaki durum incelendiğinde, diplomatik temasların yokluğu dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, bazı dönemsel kaynaklarda bu bölgeye ilişkin önemli bilgilere rastlanması kayda değerdir. Ciyūson Hanedanlığının⁴ 1636 yılında Qing hakimiyeti altına girmesi⁵ onu Osmanlı-Qing ilişkileri bağlamında incelemeyi gerektirmektedir. Nitekim

² Hun ve Kore toplumları arasında, Leopar vesair hayvanatın derisinin ticaretinin olduğuna dair bir çalışma için bk., Choi Seul-ki, "Wi Man Chosun and Xiongnu's 'Huiqiu' Trade," *선사와 고대* (Prehistory and Ancient History), 52(2017), p.53-86.

³ Türk Kağanlığının yazıtlarında "Bökli Çöllüg El" olarak ifade olunmaktadır. Bk., Yong-Söng Li, "On čWlgl (or čWlglIl) in the Kül Tegin and Bilgä Kagan Inscriptions", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 70.4 (2017), p.397-410; ayrıca bk., Gaybullah Babayar, "On the Ancient Relations Between the Turkic and Korean Peoples", *Journal of Turkic Civilization Studies* 1.1, 2004: p.151-155.

⁴ Osmanlıcası Ciyūson-جيوسون olarak verildiğinden çalışma boyunca Ciyūson olarak anılacaktır. Bk., Abdurreşid İbrahim, "Alem-i İslam ve Japonya'da İntişar-ı İslamiyet", *Ahmed Saki Bey Matbaası*, 1328 (1910/1911), s. 459.

⁵ Thomas Quartermain, "Besieged on a Frozen Mountain Top: Opposing Records from the Qing Invasion of Chosön, 1636–1637," *Acta Koreana*, 21(1), 2018, p.137-167.

kimi Osmanlıca raporlarda da Kore, Çinin bir parçası olarak kaydedilmiştir.⁶ Ancak, Osmanlının yalnızca Ciyūson ile değil, Qing ile temaslarının da kopuk olduğu görülmektedir. Türk ve Çin tarafları, karşılıklı ilişkilerini ancak 20. yüzyılın Cumhuriyet döneminde Maslahatgüzarlık ve 20.Yüzyılın ortalarından itibaren Elçilik seviyesinde başlatma fırsatını elde etmişlerdir.⁷ Lakin, Osmanlı Dönemi'nde diplomatik ve siyasi anlamda herhangi bir kurumsallaşma sağlanamamıştır. Bu dönemde, çeşitli devletler tarafından Osmanlı ve Çin Tebaaları için karşılıklı himaye uygulamaları görülmektedir.⁸ Osmanlı vatandaşları; Amerikan, Felemenk, Fransız ve Almanlarca⁹ himaye edilirken,

⁶ Ciyūson ve Kore Ceziresindeki diğer eski hanedanların Çin İmparatorlukları ile olan ilişkileri karışıktır. En azından bugünkü çalışmalarda ve politik nutuklarda bunu görmek mümkündür. Kore Ceziresinde kurulmuş bu hanedanların Çinin vassalı olduğu ve Çine sık-sık haraç verdikleri görülmektedir. Ancak, batıdaki "vassal state" ile Asya'daki "vassal state" yahut Mançuların deyişiyle "Kamqin-i Gurun" aynı değildir. Kore Çinin vassalı olmasına rağmen, Kore'ye tabi vassallar da vardı, bunlardan en bilinenleri Cürçenlerdir. En azından Osmanlı bağlamında bu sistemin anlaşılmadığı ifade edilebilir. Anlaşılmaması bir yana, zaten resmi bir temas da olmadığından ancak yabancı/tercüme raporlardan öğrenilebildiği kadarıyla bölgeye dair bilgi edinilebilmiştir. Konuya dair bk., "İstatistik: Bir Adamın Attığı Adımlar, Çinin Nüfusu", *Resimli Gazete*, İstanbul: Kitabçı Karabet, 19 Ağustos 1310, C.IV, S.178, s.264-265; 31 Ekim 1883 tarihli rapor, Y. PRK. HR. 7-28[bu raporun "tercüme" olabileceğine dair bk., Ceylan, "İki Doğu Arasında", s.7, dn., 14.]; Nianshen Song, "Power and Trade Between Qing China and Chosŏn Korea", *Oxford Research Encyclopedia of Asian History*, 2019; Weizhan Meng, "Explaining the Formation of Zongfan Relations: Structure of Power, Domestic Influences and Ancient Sino-Korea Relations", *Domestic Influences and Ancient Sino-Korea Relations*, February, 12, 2015; Chong Da-ham, "Making Chosŏn's Own Tributaries: Dynamics Between the Ming-Centered World Order and a Chosŏn-Centered Regional Order in the East Asian Periphery", *International Journal of Korean History*, 15(2010): 29-63.

⁷ Başvekalet, Hariciye Vekâleti Vekili, 29 Nisan 1929, BCA.129-926-7; Türk-Kore ilişkilerini inceleyen bir çalışma için bk., Hee-Chul Lee, "Siyasi, Ekonomik, Askeri ve Kültürel Açından Türkiye-Kore İlişkileri", TTK Yay., Ankara-2007.

⁸ Bu konudaki Yüksek Lisans Tezim için bk., Ertuğrul Ceylan, "İki Doğu Arasında: Geç Osmanlı Matbuatında Çin Algısı." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı*, 2024.

⁹ Daire-yi Hariciye Mektûbî Kaleminden Hariciye Nazır tarafından yazılan ve Sadarete gönderilen 29 Eylül 1909 tarihli evrak vd. için bk., BEO.3642-273134; Sadaret-i Uzma Mektûbî kaleminden Hariciye Nezaret-i Celile'sine yazılan 26 Mayıs 1908 tarihli evrak için bk., BEO.3319-248920; Daire-i Hariciye Mektûbî Kaleminden Hariciye Nazır tarafından Sadarete yazılan 21 Mayıs 1908 tarihli evrak için bk., I.HR.412-38 Karçınzade "Seyahatü'l-

Osmanlı ve Joseon (Ciyūson): Türk Aydınların Joseon Üzerine Gözlemleri

Çinli Gayri Müslimler ise Danimarka ve Avusturya-Macaristan Sefareti ve bunların Konsolosluklarınca himaye edilmişlerdir. Ancak, bu durumun sadece Gayri Müslim Çin tebaasına uygulandığı belirtilmelidir. Nitekim, Çin Kıtasından gelen Müslümanlara uygulanan uygulamaya göre; Çin ile herhangi bir ilişkinin tesis edilmediği ve tebaayı İslimiye'nin halifenin kendi tebaasından sayıldığından, Osmanlı sınırlarında bulunan Çinli Müslümanların herhangi bir himayedâra emaneti uygun görülmemiş ve Osmanlı makamlarınca bunların sorunları çözülmüştür.¹⁰

İki ülke arasındaki ilişkilerin bu durumda olması yani henüz tesis edilmemiş olması, Osmanlı'nın bölgeye yönelik herhangi bir siyasi politikasının olmaması veya bunu uygulayacak güçte olmamasıyla bağdaştırılabilir. Yine de tüm bu olumsuzluklara rağmen, özellikle Aksa-yı Şark'ta gerçekleşen Rus-Japon, Çin-Japon Savaşları gibi önemli olaylar sırasında, Osmanlı basını bölge ile ilgili çeşitli haberlere yer vermiş¹¹ ve ardından Abdurreşîd İbrahim ve Adil Hikmet Bey gibi Osmanlı aydınları, Kore'ye ve kültürüne dair önemli bilgileri tutmuş oldukları Seyahatnamelerde kaydetmişlerdir.¹² Dahası, Osmanlı Arşiv Evrağında da (BOA, İstanbul) Korelilere dair izlere rastlanılmaktadır. Bu çalışmayla, Ciyūson ile

Kübra." s.557; s.614-615. Lahey Sefaret-i Seniyye'sinden Lahey Sefirince Hariciye Nezaretine yazılan 27 Eylül 1918 tarihli evrak için bk., HR.SYS.2208.11

¹⁰ Ceylan, "İki Doğu Arasında", s.18-vd.; Bab-ı Ali, Hariciye Nezareti Umur-u Siyasiye Müdiriyyeti Umumiyesi'nden, Dahiliye Nezaretine Gönderilen 24 Haziran 1895 tarihli evrak için bk., HR.SYS.1304-2; 19 Temmuz 1920 tarihli evrak için bk., HR.UHM.207-28.

¹¹ Asir (Selanik) Gazetesinin ilgili sayıları için bk., 26 Şubat 1904, Sayı:862; 3 Mart 1904, Sayı:863; 26 Şubat 1904, Sayı: 862; 3 Mart 1904, Sayı:863; Sabah Gazetesi, 8 Temmuz 1905, s.4; "Kore Lisanı." Resimli Gazete, C. 4, S.183, 22 Eylül 1310 [5 Ekim 1894], s.322-324. Kitabı Karabet, İstanbul; "Kore Nasıl İlhak Edildi?" Resimli Kitab, C.7, S.42, Temmuz 1328 [Temmuz 1912], s.467-476, İstanbul; "Coğrafya: Kore Ceziresi, Madonna di Campiglio." Resimli Gazete, C.4, S.176, 4 Ağustos 1310 [16 Ağustos 1894], s.236-237. Kitabı Karabet, İstanbul.

¹² Kore'yi Osmanlı matbuatından inceleyen bir çalışma için bk., Song Hyun-woo(송현우), "Joseon and the Korean Empire as Viewed by the Ottoman Empire: Translations and Interpretations of Articles on Joseon and the Korean Empire from Ottoman Print Media (오스만 제국이 바라본 조선과 대한제국: 오스만 제국 인쇄매체에서 다뤄진 조선과 대한제국에 관한 글들의 번역과 해설문)", *Epage(O/ㅍ/O/ㅈ/)*, 2024. ISBN 979-11-390-2704-4.

(ATAD)

Osmanlı etkileşimleri, Osmanlı matbuat ve arşiv kayıtlarından hareketle ele alınacaktır.

1. Ciyūson Hanedanlığı:

Kore'nin tarihi içinde Joseon¹³ Hanedanı'nın (1392-1910) egemen olduğu dönem, geniş bir zaman dilimini kapsaması nedeniyle önem arz etmektedir. Bu hanedan, Osmanlıca kaynaklarda Ciyūson¹⁴ olarak adlandırılmış ve hatta yabancılar tarafından selefi Goryeo Hanedanına (918-1392)¹⁵ atfen kullanılan Kore ismi dahi işletilmiştir. Ciyūson Hanedanı, Yi/Lee Klanından gelen kurucu aileye dayanmaktadır ve aynı zamanda Yi Hanedanı¹⁶ olarak da bilinir. General Yi Seong-Gye (1335-1408), 1392 yılında tahta çıkarak Taejong unvanını almış ve Kore tarihindeki en uzun süren hanedanlığın başlangıcını simgelemiştir. Taejong liderliğindeki Ciyūson Hanedanı, Kore topraklarında uzun vadeli bir istikrar sağlamış ve uzun yıllar boyunca yönetimde kalmıştır. Bu dönemde Ciyūson, Çin ile ilişkilerini sıkı tutarak haraçgüzar¹⁷ bir konumda bulunmuş ve kültürel ile entelektüel açıdan zenginleşen bir atmosfer yaratmıştır. Hanedanlık döneminde kaydedilen ilerlemeler, Kore'nin kültürel mirasını ve tarihi değerlerini büyük

¹³ Joseon Kelimesinin ne anlama geldiği bilinmemekle beraber, ihtiva ettiği anlamın zaman içinde kaybolduğu ifade olunmaktadır. Bk., Ki-Moon Lee and S. Robert Ramsey, *A history of the Korean language*, Cambridge University Press, 2011, p.32.

¹⁴ Abdurresid İbrahîm, Âlem-i İslâm ve Japonya'da İslâmiyet'in Yayılması Türkistan, Sibirya, Moğolistan, Mançurya, Japonya, Kore, Çin, Singapur, Uzak Hind Adaları, Hindistan, Arabistan, Dâru'l-Hilafe, edited by Ertuğrul Özalp, C.II, İşaret Yayınları, İstanbul:2003, s.15.

¹⁵ Yiyou Yılı'nda, Goryeo'da gücü elinde bulunduran Yi Seong-Gye'nin ülke isminin değiştirilmesi maksadıyla Ming İmparatoru Hongwu'ya başvurduğu ve İmparatorun Joseon ismini seçtiği Ulusal kayıtlarda ifade olunmaktadır. Bk., İmparator Taizu Kayıtları, Cilt 223, Hongwu Yılı 25, 12.Ay, 9.Gün,1392; Hanedanlık kayıtlarına, <https://sillok.history.go.kr/> adresinden erişilebilmektedir.

¹⁶ Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "Chosŏn Dynasty". Encyclopedia Britannica, 9 Nov. 2023, <https://www.britannica.com/topic/Choson-dynasty>. Accessed 22 January 2024; Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "Yi Song-gye". Encyclopedia Britannica, 1 Jan. 2024, <https://www.britannica.com/biography/Yi-Song-gye>. Accessed 22 January 2024.

¹⁷ Haraç olarak atların ve çeşitli haraç emtiasının gönderildiği ifade olunmaktadır. Bk., İmparator Taizu Kayıtları, Cilt 225, Hongwu 26. Yılı, 2. Ay, 30. Gün, 1393; İmparator Taizu Kayıtları, Cilt 224, Hongwu 26. Yılı, 1.Ay, 1. Gün, 1393.

Osmanlı ve Joseon (Ciyūson): Türk Aydınların Joseon Üzerine Gözlemleri

ölçüde şekillendirmiştir.¹⁸ Bu bağlamda zikredilebilecek en önemli gelişmelerden biri, Ciyūson Alfabeti'nin, Büyük Sejong (1397-1450) tarafından tanıtılmasıdır. Bu alfabenin, akli yetenekleri zayıf birinin dahi gün doğumundan gün batımına kadar öğrenebileceği kadar pratik olduğu ifade edilmiştir.¹⁹

2. Osmanlı- Ciyūson Temaslarına Dair:

Dönem kaynaklarının ifadesine nazaran, 10,519,000 gibi önemli bir nüfusa sahip²⁰ Ciyūson'a dair en teferruatlı bilgiler; Abdurreşîd İbrahim'in *Alem-i İslam ve Japonya'da İslamiyet'in Yayılması* ve Adil Hikmet Bey'in *Asya'da Beş Türk* (1908-1910) adlı eserlerinde yer almaktadır. Abdurreşîd İbrahim'in Aksa-yı Şark'ta gerçekleştirdiği seyahatlerin bir külliyatı niteliğindeki bu eser, okuyucusuna Ciyūson'un hem günlük hem de kültürel hayatına dair önemli bilgileri vermesi bakımından önemlidir. Adil Hikmet Bey'in *Asya'da Beş Türk* adlı eseri de bu bağlamda incelenmesi gereken bir başka kaynaktır. Bu eserler, Doğu Asya'daki Türk varlığı ve kültürel etkileşimleri derinlemesine ele alarak, bölgenin tarihini ve sosyal yapısını anlamamızda değerli birer referans oluşturmaktadır.²¹

¹⁸ Kore Tarihine dair bir çalışma için bk., Kyung Moon Hwang, "Kore Tarihi", Çev. Ayşe Su Doğru, Feylesof Yay., İstanbul:2017.

¹⁹ Günümüzde Hangul olarak bilinen Kore Alfabeti, Sejong Dae Wang tarafından icat olunan harfler Hunminjeongeum (Halkın Eğitimi İçin Doğru Sesler' 訓民正音) adıyla anılmış ve 1446'da resmî bir statü kazanmıştır. Bilindiği üzere Korece ve Çince (Hanca) birbirinden farklıdır (나랏말싸미 中國에달아 -Nara, yani ülkeden kasıt "Ciyūson"-), dahası öğrenilmesi gereken binlerce karakter bulunmaktadır ve bu durum okuyup yazmayı zorlaştırmaktadır. Bu bakımdan bu yeni harflerin Kore'nin köklü tarihinde halkın ve ulusun kaderi üzerindeki etkileri pek fazladır denebilir. En önemlisi de halkın okuryazarlık oranı üzerindeki etkisidir. Bk., Ki-Moon Lee and S. Robert Ramsey, *A History of the Korean Language*, p.102-106; Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "Hangul". Encyclopedia Britannica, 21 Dec. 2023, <https://www.britannica.com/topic/Hangul-Korean-alphabet>. Accessed 23 January 2024; Kyung Moon Hwang, "Kore Tarihi", s.66.

²⁰ Resimli Gazete, "İstatistik: Çinin Nüfusu", İstanbul: 19 Ağustos 1310, IV (178), s.264-265.

²¹ Ertuğrul Ceylan, "Çin'de Bir Osmanlı", s.108.

İbrahim ifadesine göre, Ciyūson'a Dahiliye Bakanı Keylin²² tarafından davet edilmiştir. Kendisinin Japonya Seyahati sırasında Kartvizit vermek suretiyle davet olunduğunu belirtmektedir.²³ Lakin daha sonra, Ohara'ya yazdığı bir mektupta, asıl niyetinin tebliğ faaliyeti olduğunu fakat bu konuda bir girişimde bulunamadığını dile getirmiştir.²⁴

İbrahim'in seyahati sırasında Vladivostok'ta yaşayan Korelilerle temaslarına da değinmek gereklidir. 19. yüzyılın ortalarından itibaren, Kore'nin içinde bulunduğu savaş, kuraklık gibi olumsuz koşullar ve Rusya'nın göç politikası nedeniyle Korelilerin nüfusun seyrek olduğu Rus bölgelerine göç ettiği yahut ettirildiği bilinmektedir.²⁵ Bu göç noktalarından biri de Vladivostok'tur. Abdurreşid İbrahim, Vladivostok'ta karşılaştığı Korelilerin sayısının çokluğuna dikkat çekerek, bunun tam bir rakamını veremediğini, ancak *Allah bilir* diyerek ifade etmektedir. Bu Korelilerin yokluk içinde yaşadıklarını ve hamallık yaparak geçimlerini sağlamaya çalıştıklarını aktarmaktadır. Buna karşın, Kore'den bu yeni yerleşim alanına gelen kişilerin, Kore Yarımadası'ndaki yaşamın daha kötü olduğunu ifade ettiklerini kaydetmektedir.²⁶

²² İsmi Korece olmadığı ifade edilebilir. Dönem itibarıyla İçişleri Bakanı, Im Seon-jun'dur.

²³ İbrahim, Japonya'da "A'mâ ve Dilsizler Mektebini ziyaret" sırasında mektep müdürünce Kore Dahiliye Nazırına takdim olunmuştur. Bk., İbrahim, Âlem-i İslâm, C. I, s.442; C.II, s.23.

²⁴ İbrahim, Âlem-i İslâm, C.II, s.37.

²⁵ Natalia Aleksandrovna Tsareva and Valentina Nickolaevna Aleshchenko, "Resettlement of Koreans and their Role in Development of Agriculture of Primorskaya Oblast in the Latter Half of the XIX-the Early of the XX Century", *International Journal of Economics and Financial Issues*, 5.3 (2015): 308-312.

²⁶ İbrahim, Âlem-i İslâm, C.I, s.252-255.

Osmanlı ve Joseon (Ciyūson): Türk Aydınların Joseon Üzerine Gözlemleri

Görsel1: *Vladivostok Koreytsi*. Antikvarnaya galeriya «Raritet», izd. Magazin «Otkritka», Nachalo XX.veka, Vladivostok.

İbrahim'in Kore ceziresindeki seyahati ise, Fozan (Busan) isimli Ticaret Limanına Haziran 1909 tarihinde vasıl olmasıyla başlar. İbrahim'in bölgenin durumu hakkında aktardığı bilgiler, dönemin siyasi yapısını anlamak açısından önemlidir. Zira, askerlerin ve memurların büyük çoğunluğunun Japon, halkın ise Koreli olduğunu ifade etmektedir. Bu tespit, o dönemde Kore'nin siyasi ve idari kontrolünün Japonya tarafından ne derece şekillendirildiğini açıkça ortaya koyması bakımından önemlidir.

Görsel 2: “Kore’de Berrîye Zabitânı”, BOA, FTG.674.

İbrahim, Korelilerin kalmakta olduğu köylerin Ulus adını aldığı,²⁷ yani Korelilerin bu ismi kullandıklarından bahsetmektedir. Yine, coğrafi yapısından hareketle dağların kesretinden bahsetmekte ve halkın gayet sefil bir hayat sürdüğüne değinmektedir.²⁸ Korelilerin evlerinin pis olmasından seyahati boyunca yakınmaktadır, öyle ki bir hafta süren gezisinde bir Kore köyünde kalmak zorunda kalmış ve bu durumun zorluğunu şu sözlerle ifade etmiştir;

“Bu suretle bir gece olsun Kore köyünde vakit geçirmeye mecbur olduk. Fakat pek de isteyerek kabul olunur şeylerden değil. Pislik son derecede, gece de ateş yakarlarmış, dumandan da durulmaz, bir taraftan da ev sahibi

²⁷ Ulus, Moğolcadan Korece'ye geçmiş olabilir, buna dair Korece Sözlüklerde bir ifadeye rastlayamadık. Bu durumda, ya bu kelimenin yerel bir ifade olduğu ve kayıtlı olmadığı yahut ulus (halk, toplum vb.) anlamlarına sahip bir kelimenin yazar tarafından yanlış kaydedildiği söz konusu olabilir. Eğer Ulusun bu tür bir kullanımı mevcut ise, bunu kaydetmesi bakımından İbrahim'in çalışması dilbilimsel açıdan da önemlidir.

²⁸ İbrahim, Âlem-i İslâm, C.II, s.18.

Osmanlı ve Joseon (Ciyūson): Türk Aydınların Joseon Üzerine Gözlemleri

karı-koca her ikisi (birden) sarhoş, sabaha kadar da kavga ettiler. Biz de o gecenin uykusunu feda ettik, sabah erken şafakla savuştum.”²⁹

İbrahim, eserinde yalnızca eleştirilerde bulunmakla kalmaz, aynı zamanda Kore halkının üstün ahlaki değerlere sahip olduğunu da sık sık vurgular. Öyle ki, *eskiden bir Koreli asla yalan söylemezmiş, hatta bir adamın yalan söylediği ortaya çıkarsa babası evlatlıktan reddedermiş* şeklinde belirtmektedir. Bu ahlaki anlayışın kökeninin Konfüçyüsçü öğretilerden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Ancak İbrahim, bu geleneksel ahlaki standartların zamanla bozulduğunu ve ülkede fuhşiyatın yaygınlaştığını belirtmektedir.³⁰ Dahası, Osmanlı arşiv evrakında da Kore halkının ahlaki övülmekte olup *Kore Ahâlisi, Çinlilerden sonra en medenisi olup umûr-u mâîşet ve ahlâkça onlara benzerler* ifadesine yer verilmektedir.³¹ İbrahim’in seyahatinin bir bölümü *Keycu*’da³² yani bugünkü Soul’da³³ geçmiştir. Şehrin Çinliler, Japonlar ve Ciyūsonlular arasında *Keycu* olarak bilindiğini ve Soul denildiğinde ise Soul isminin anlaşılmadığını ifade etmektedir. Yine bahsettiği üzere Soul’da bir Bayram³⁴ etkinliğine denk gelmiştir ve bayram olduğundan dolayı halkın içkiyle meşgul olduğuna değinmektedir.³⁵

²⁹ İbrahim, Âlem-i İslâm, C.II, s.21.

³⁰ İbrahim, Âlem-i İslâm, C.II, s.34.

³¹ 31 Ekim 1883 tarihli rapor, bk., Y. PRK. HR. 7-28

³² Başkent anlamına gelen ifade Keijō (京城) dur.

³³ İsmin doğru sesletimi Soul (서울) şeklindedir.

³⁴ İbrahim’in Ohara’ya yazdığı mektubun tarihi (6 Cemâziyelâhir), İbrahim’in Kore’de geçirdiği zaman ve ayrıca ilerleyen sayfalarda verilen tarihsel veriler göz önüne alındığında, bahsi geçen bayramın Haziran 1909 (Cemâziyelâhir 1326) tarihinde gerçekleşmiş olması muhtemeldir. Ahiren, İbrahim’in Güreşenlerden bahsetmesi, bu bayramın ihtimalen Dano Festivali(단오제) olduğunu düşündürmektedir. Festival sırasında kalabalığın müzik ve dans eşliğinde içki içtiği, bu etkinliklerin gece gündüz devam ettiği bayramla ilgili yabancı kayıtlarda ifade olunmaktadır. Bk., Abdurreşîd İbrahim C.II, 20; 38; 113; NamuWiki, “DanoJe”, <https://namu.wiki/w/단오제>, Son Erişim Tarihi; 24.01.2024; Korea.net, “Gangneung Danoje Festival”, <https://www.korea.net/Events/Festivals/view?articleId=9232>, Son Erişim Tarihi; 24.01.2024; Shim Sun-ah, “Festivals Calendar - June 2023”, <https://en.yna.co.kr/view/AEN20230602002500315>, Son Erişim Tarihi; 24.01.2024.

³⁵ İbrahim, Âlem-i İslâm, C.II, s.21-22.

İbrahim her ne kadar eseri boyunca Çinlilerin içki sevdasına değinse de, Korelilerin içkiye olan muhabbetinin daha fazla olduğu, kullanmış olduğu ifadelerden anlaşılmaktadır. Öyle ki Misyonerlerin, Çin’de uygulanana benzer olarak Hristiyanlaştırma aracı olarak içkiyi kullandıklarından, bu yolla sarhoş olan yahut içki parası dilenen Korelilerin Hristiyanlaştırıldığı ve isimlerinin kaydolunduğundan bahsolunmaktadır.³⁶

İbrahim’in dikkatini çeken bir başka önemli nokta ise Korelilerin; Başkurtlar ve Tatarlar ile sima ve kültürel olarak benzerlik göstermesidir. Gerçekten de, henüz Ciyūson’a varmadan önce bu tür benzerlikleri fark etmiş ve gemideki diğer kişilerin Ural Başkurtlarından olup olmadığı konusunda bir şüpheye kapılmıştır.³⁷ Gizan Kasabası³⁸ yakınlarında Dano Festivali münasebetiyle yapılan Güreşleri ve Güreşçileri seyretmiş,³⁹ bunlar ile Ural Başkurtlarının güreşlerinin benzerliğine dikkat çekmiştir.⁴⁰

İbrahim, yalnızca güreş müsabakalarına odaklanmamış, aynı zamanda halkın yemek kültürüne de atıfta bulunarak, süttten yapılan ve Darasun⁴¹ adı verilen bir yemek hazırlandığına değinmiştir. İbrahim, bu yemeğin özellikle Tatar mutfağında benzerinin olduğundan bahsetmektedir. Bununla beraber,

³⁶ İbrahim, Âlem-i İslâm, C.I, s.254; C.II, s.34.

³⁷ İbrahim, Âlem-i İslâm, C.II, s.16.

³⁸ Gisan(기산) olsa gerek.

³⁹ Korece’de Ssireum(씨름) başta olmak üzere farklı telaffuzları bulunan güreş, Türk’de Körâş, Güreş ve Karakucak Güreşi olarak adlandırılır. İbrahim; “Tam bizim Ural Başkurtlarının güreşleri gibidir: bir kuşak ile birbirlerinin belinden tutar, o şekilde kuvvetli olan hasmını yükseğe kaldırır, birden yere vurur, her nerede yatarsa yatsın. Hem de galip olana birkaç arşın basma falan verirlermiş.” Sözleriyle ifade ettiği olayda, Korelilerin tuttıkları güreşlerin Türklerinki gibi olduğunu ve müsabaka akabinde kazananların basma ile ödüllendirildiği ifade edilmiştir. Burada bahsedilebilir ki Han Hanedanlığında beri gerek devlet görevlilerinin maaşlarının ve gerek halkın yararlı İş’te bulunanlarının İpek ile ödüllendirildikleri görülmektedir. İbrahim’in ifadesi, 1909 yılı Ciyūson’unda bu uygulamanın halen daha geçerli olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bk., Heather Langford, The Textiles of the Han Dynasty & Their Relationship With Society”, Diss. University of Adelaide, 2009, p.49.

⁴⁰ İbrahim, Âlem-i İslâm, C.II, s.20.

⁴¹ Süttten yapılan bu yemeğin adı, Tarak+juk(타락죽) veya Uyu+juk(우유죽)’tur. Piringç Lapası yahut Sütlâç olarak ifade edilebilir. Moğolca Taraq ve Tarasun, süt ile yapılan gıdalardır, Korece Taraq bu dilden ödünçleme gibi görünmektedir.

Osmanlı ve Joseon (Ciyūson): Türk Aydınların Joseon Üzerine Gözlemleri

Korelilerin Türklerin giyimine benzer bir şekilde giyinmeleri, yazarın dikkatini celbetmiştir. Bu benzerliği vurgulayarak, özellikle kadınların giyim tarzının *Tatar ahlâkından* olduğu ve erkeklerinin Tatarca *Ceylan*⁴² olarak tesmiye olunan bir cübbeyi giydiklerinden ve sadeliğin fıtrat derecesinde olup elbiselerinin beyazlığından bahs olunmaktadır.⁴³

Yine Kadınlarının hicapla setr olunmaları ve halkın bunu namus olarak görüp, kadınların şahsına ait harem dairelerinin bulunması da İbrahim'in dikkatini celp eden mevzulardandır. Öyle ki harem dairesine bir yabancınn girmesi halinde bunun *Namus Davası* olarak addolunacağından bahsetmektedir. Kendisinin *Kore Ruhanişi* sıfatıyla Konsî Yama⁴⁴ adlı bir kimseyle yapmış olduğu sohbet, bu konuyu açıklaması bakımından önemlidir. Konsî Yama, yüz sene evveline kadar Kore dahilinde tüm kadınların bu şekilde setr olduklarını ve bu uygulamanın, doğası zalim olan erkeğin zulmünden kadınları koruduğunu ifade etmektedir.⁴⁵ Konsî Yama, Avrupalı misyonerlerin, din adamlarının bu kuralı çiğnemeleri ve

⁴² Türkî'de Çapan olarak bilinen cübbe, Geleneksel Kore Kıyafetlerinin (HanBok) ayrılmaz bir parçasıdır. Bu nedenledir ki Ciyūson Halkını ifade etmek maksadıyla "Beyaz Elbiseler Ulusu" da denir. Bk., NamuWiki, "BaegUiMinJok(백의민족-白衣民族)", <https://namu.wiki/w/백의민족>, Son Erişim; 24.01.2024.

⁴³ İbrahim, Âlem-i İslâm, C.II, s.20-33.

⁴⁴ Korece'de S+İ harfleri yan-yana geldiği vakit tıpkı Mançularda olduğu gibi "Şi/Shi" okunur. Bu nedenle bu kimsenin Koreli olmadığını belki Japon olduğunu ifade edebiliriz. Ki Soyismi bunu doğrular niteliktedir.

⁴⁵ Ciyūson Hanedanlığı döneminde kadınların birtakım haklardan mahrum kaldığı, kamu alanlarına yahut tapınaklara gidip ibadette bulunmalarına dahi yasakların getirildiği görülmektedir. Naewoeböp (내외법) olarak da adlandırılan bu uygulama, Cariye-Kul sisteminin devamı, erken yaşta evlilik ve kadınların eğitiminin reddi gibi konuları içermektedir. Setr konusunda ise kadınların dışarıya çıkarken başlarını Jang-ot (장의/옷) denen uzun bir elbise ile örtmeleri ve yüzlerini başkalarına göstermemeleri gerekmekte idi. Bugün Türkistan'da Parancı olarak bilinen elbiseye benzeyen bu giysi, özellikle Yangban (양반) denen Kore Eşrafına zorunlu idi. Yine bunların Tahtrevan ile götürülmeleri ve toplumdan bir nevi soyutlanmaları da yapılan uygulamalar arasında idi. Bk., Hee-Sook, Han. "Women's life during the Chosŏn dynasty." *International Journal of Korean History* 6.1 (2004): 113-160Jr; Robert E. Buswell, "Religions of Korea in Practice." *Princeton: Princeton University Press*, 2007, p.410.

halka namussuzluk aşıladıklarını, setr olmayan kadınların hep onların yolundan gidenler olduklarını belirtmektedir.⁴⁶

Ayrıca, Harman Ayı dolaylarında bulunduğu için, Korelilerin hasadına da tanık olduğunu ve Harman Dövmeye yarayan bir aletin, ucuna *Uklav* (Oklava) benzeri bir şeyin bağlı olduğu halde,⁴⁷ bir sopanın kullanıldığına, bu sopanın, karşılıklı olarak vurulmak suretiyle tahılın sapından ayrıştırıldığına değinmektedir.⁴⁸

Aynı zamanda, seyahatnamelerden ülkedeki siyasi atmosfer de anlaşılmaktadır. Bu dönemde Japonların, tıpkı Mançurya ve Moğolistan'da olduğu gibi Kore'ye yardım eli uzatıp onları Çin'den ayırmak için çaba gösterdiği görülmektedir. Dahası ülkeyi idare eden Kral EyHingin'in (UiminTaeja-의민태자) ülkesi için hiçbir adım atmamakta olduğu ve *Millet bizim elimizde bulunacağına Japonların idaresinde rahat eder* minvalinde ifadelerde bulunduğu aktarılmaktadır. Ancak Osmanlı arşivinde Japonların Çine vergi veren bir devlet olan Kore ve Kralını *cebren* kendi planına ve ameline uydurduğu ayrıyeten ifade olunmaktadır. Burada Abdurreşid İbrahim'in daha önce de olduğu gibi Japon yanlısı ifadelerinin olay aktarımı sırasında mevcut durumun başkalaştırdığı görülmektedir.⁴⁹ Bununla beraber, Japonların ülkeyi bayındır kılma yolundaki bu girişimleri hem Kore halkına nüfuz etme hem de onları ekonomik ve kültürel olarak etkisi altına alma hedefini yansıtmaktadır denebilir. Bu amaç doğrultusunda, özellikle eğitim alanında Japonya'nın Kore'de yaklaşık 1,200 ilkokul ve 10 kadar lise açması dikkat çeken bir unsurdur. Japon eğitim standartlarına uygun olarak Koreliler için de zorunlu eğitim öngörülmüş, yükseköğrenim için ise Koreli öğrenciler çoğunlukla Japonya'ya gönderilmiştir. Yine bu dönemde, bütün memleketin idaresinin Japonlarda olduğu, her ne kadar memurlar arasında Korelilerin bulunduğu ifade olunuyorsa da, bunların memuriyetlerinin yalnızca vazife ifa etmekten ibaret olduğu görülmektedir.⁵⁰

⁴⁶ İbrahim, Âlem-i İslâm, C.II, s.18-20.

⁴⁷ Türkçesi "Döven" olan alet, Korece'de Dorikkae ve Yeonga olarak ifade olunur. Bk., NamuWiki, "Dorikkae", <https://namu.wiki/w/도리깨>, Son Erişim; 24.1.2024.

⁴⁸ İbrahim, Âlem-i İslâm, C.II, s.21.

⁴⁹ Hariciye Nezaretine, 4 Ağustos 94 tarihiyle Vaşinton Sefaret-i Seniyyesinden vürud olan 188 numarolu tahriratın tercümesi için bk., Y.A.HUS.308-4; Ceylan, "İki Doğu Arasında", s.73.

⁵⁰ İbrahim, Âlem-i İslâm, C.II, s.23-25.

Osmanlı ve Joseon (Ciyūson): Türk Aydınların Joseon Üzerine Gözlemleri

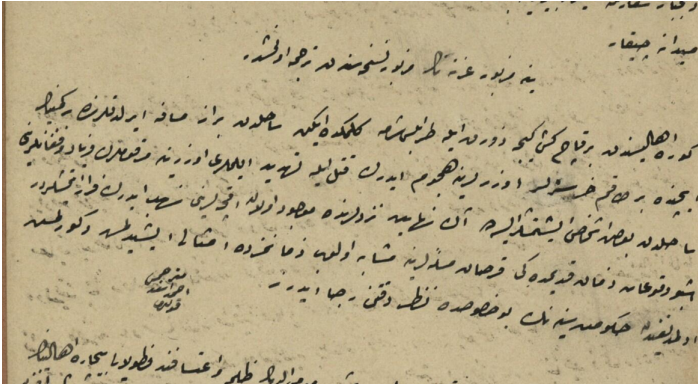
Yine bu seyahatler sırasında hem Abdurreşid İbrahim hem de Adil Hikmet Bey, Kore'nin ileri gelen siyasileriyle tanışma ve önemli konularda tartışma fırsatı bulmuşlardır. Özellikle Adil Hikmet Bey, Pantürkist ifadelerle dolu *Asya'da Beş Türk* isimli eserinde, Kore Hariciye Nazırlığı adayı ve devrimci lider Kim Kyu-Sik ile bir görüşme gerçekleştirdiğinden bahsederek, Kim'in, Koreliler ve Türklerin aynı ırktan olduklarını belirttiğini ve Türklerin Korelilerin safında savaşıma katılmalarının gerekliliğinden söz ettiğini ifade etmiştir. Ancak, tıpkı daha önce Sun Yatsen'in özel katibinin yaptığı teklifi reddettiği gibi, Adil Hikmet Bey bu teklifi de kabul etmemiştir.⁵¹ Bunu reddetmesinin sebepleri ise; Kore ihtilalinin misyonerlerin tahrikiyle alevlenmiş olması, Amerika'nın çıkarlarını hedeflediği ve Türklerin bu uğurda ırkları için cinayet işleyemeyecek olmaları şeklinde verilmiştir. Ancak kendisi sürekli olarak Japonların ilerlemeleri gerektiğini savunmuş, Japon ordularının Kore'den başlayarak Moğolistan'a kadar ilerlemeleri gerektiğini Japonlarla bir aradayken ifade etmekten geri durmamıştır. Bu konuya daha önceki çalışmamızda da değinmiştik; Adil Hikmet Bey'in o dönemki Japon yanlısı yazılarıyla tanınan Tatar aydınlardan etkilenmiş olması muhtemeldir. Veya kendi ifadesiyle *Samoyed Türkleri* olarak tanımladığı Japonların, Avrupalıların eline geçmesindense bu coğrafyada idareyi elinde bulundurmasını istediği ifade edilebilir.⁵²

Her ne kadar Türkler, Koreli *ırktaşlarına* fiilen bir yardımda bulunamasalar da fikren Türklerden etkilendiklerini ifade etmemiz uygun olacaktır. Nitekim, 20. yüzyıla gelindiğinde, köklü reform ve modernleşme hareketleriyle dikkat çeken Jön Türkler, yalnızca Osmanlı topraklarında değil, aynı zamanda Asya'nın farklı bölgelerinde de ilham kaynağı olmuştur. Bu bağlamda, Çin'de Reformistler ve Cumhuriyetçiler arasında Jön Türklerin etkisi dikkat çekmektedir. Reformistler, özellikle Kang Youwei ve takipçileri, Jön Türklerin meşrutiyet uygulamalarını örnek alırken, Sun Yatsen liderliğindeki Cumhuriyetçiler ise Jön Türkleri otokrasiye karşı verilen mücadelenin bir sembolü olarak görmüşlerdir. Kore'de ise bu etkiler, özellikle Japon Kolonyal Dönemi'nde somut bir şekilde kendini göstermiştir. *Shinhan Youth Party* (신한청년당) adını taşıyan örgüt, Jön Türklerin

⁵¹ Adil Hikmet Bey'in Sun Yatsen'in Kâtibi tarafından yapılan teklifi reddetmesiyle ilgili olarak bk., Ceylan, "İki Doğu Arasında", s.138.

⁵² Adil Hikmet Bey, *Asya'da Beş Türk*, Çev. Yusuf Gedikli, Ötüken Yayınları, 1998, İstanbul, s.442-444; Ceylan, "İki Doğu Arasında", s.77.

modernizasyon ve direniş sembolü olmasından ilham alarak kurulmuştur. Kim Kyu-Sik'in *Shinhan Youth Party* üyesi olduğu düşünüldüğünde, bu teklifin bağlamı daha iyi anlaşılabilir. Nitekim, Kim Kyu-Sik, Kore bağımsızlık hareketinin önemli figürlerinden biridir ve bu bağlamda Jön Türklerin ideolojik etkisi, Koreli devrimciler üzerinde o kadar derin bir iz bırakmıştır ki, bir Osmanlı Türk subayını yanlarında tutmak istemişlerdir.⁵³ Osmanlı matbuatından başka, Osmanlı arşivinde de Korelilere dair ifadelerle araştırmamız sırasında rastlanmıştır. Buna dair ifade, Mısır'da çıkan El-Ahram gazetesinin 26 Şaban 1306/27 Nisan 1889 tarihli ve 3403 numaralı nüshasından tercüme edilmiştir. Olayda, Kore halkından birkaç kişinin, tekneyle Trablus'a doğru gelirken, sahiliden biraz uzaklaştıkları sırada, bir gemideki bazı hırsızların üzerlerine saldırarak onları öldürmekle tehdit ettikleri belirtilmektedir. Bunun üzerine, mağdurların feryatlarını sahildeki bazı kişilerin duymuş oldukları, ancak yaşanan bu vaveylada hırsızların Korelilerin sahip oldukları paralarını alıp kaçtıkları ve bu olayın, eski zamanlardaki korsan meselelerine benzer olup, günümüzde duyulmamış ve görülmemiş bir mesele olduğu aktarılmaktadır.

⁵³ Osmanlı, İran ve Rus Devrimlerini inceleyen bir çalışma için bk., Nader Sohrabi, "Historicizing Revolutions: Constitutional Revolutions in the Ottoman Empire, Iran, and Russia, 1905-1908." *American Journal of Sociology*, 100(6), 1995, p. 1383-447; Myeong-Soo Park (박명수). "The Early Formation of the Shinhan Youth Party and the Role of Christianity" (신한청년당의 초기 형성과정과 기독교의 역할). *Korean Christianity and History* (한국기독교와 역사), 51, 2019, p. 221. Wenqian Zhang, "The Turks are the Most Similar to Us: Chinese Intellectuals' Conceptions of the Ottoman Movements." Diss. Doctoral Dissertation, Central European University: 2019, p.34-35.

Osmanlı ve Joseon (Ciyūson): Türk Aydınların Joseon Üzerine Gözlemleri

Görsel 3. Mısırdaki tab olunan El-Ahram (الأهرام) gazetesinin 26 şaban (1)306 tarihli ve 3403 numaralı nüshasının tercümesi, Mütercim Ahmed Efendi Kulları, Y.PRK.TKM.14-64.

Sonuç

Bu çalışma, Osmanlı ve Ciyūson Hanedanlığı arasında doğrudan temas bulunmamasına karşın, dönemin siyasi, kültürel ve ideolojik meseleleri bağlamında bu iki toplumun dolaylı ilişkilerine dair önemli meseleleri dönem kaynaklarına dayanarak sunmaktadır. Ciyūson Hanedanlığının Qing İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altına girmesiyle (Kamqin-i Gurun) başlayan süreç, Japonya'nın bölgede artan etkisiyle daha da karmaşık bir hâle gelmiş ve Osmanlı-Ciyūson arasındaki diplomatik temasların kurulmasını imkânsız kılmıştır. Buna karşın, bölgede yaşanan önemli olaylar ve Abdurreşid İbrahim gibi Osmanlı aydınlarının bölgeye gerçekleştirdikleri seyahatler ile yaptıkları gözlemler, Osmanlı kamuoyunda Kore'ye yönelik bir ilgi ve farkındalık oluşmasına katkı sağlamıştır.

Osmanlı arşivlerindeki bazı belge ve Osmanlı matbuatında yer alan haberler, bu dönemde Ciyūson'e dair Osmanlı merakının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. İbrahim'in seyahatnamesinde aktardığı toplumsal ve kültürel gözlemler, Kore toplumunun gündelik yaşantısına dair zengin bilgileri okuyucusuna sunmakta, aynı zamanda iki toplum arasında kültürel benzerliklere dikkat çekmektedir. Ciyūson halkının Başkurtlar ve Tatarlarla benzer giyim tarzı, gelenekler ve ahlaki değerler bakımından gösterdiği ortaklıklar, İbrahim'in ve İbrahim vasıtasıyla dönem okuyucusunun üzerinde derin bir izlenim bırakmış ve Osmanlı'nın Uzakdoğu'ya dair algısına yeni bir boyut kazandırmış olabilir. Yine Adil Hikmet Bey'in Kore Siyasileri ile kurmuş olduğu bağlantılar, Kore'deki Türk etkisini göstermesi bakımından önemlidir.

Sonuç olarak, Osmanlı ve Ciyūson arasındaki ilişkiler incelendiğinde, doğrudan diplomatik temasların gerçekleşmediği, ancak farklı yollarla kültürel ve ideolojik etkileşimlerin sağlandığı bir dönem karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, her iki toplumun uluslararası siyasetteki gelişmelerle şekillenen rollerini ve dönemin jeopolitik dinamiklerini anlamak için önemli bir örnek sunmaktadır. Bu araştırma, Osmanlı'nın Doğu Asya algısının yalnızca Osmanlı-Ciyūson ilişkileri

bağlamında değil, tıpkı Çin ve Japonya örneğinde olduğu gibi bölgesel siyasi ve kültürel unsurlar çerçevesinde de şekillendiğini göstermektedir. Ayrıca, Kore'nin Osmanlı coğrafyasında nasıl algılandığını ortaya koyarak hem Osmanlı hem de Ciyūson tarihine yeni bir perspektif kazandırmayı hedeflemektedir.

Osmanlı ve Joseon (Ciyūson): Türk Aydınların Joseon Üzerine Gözlemleri

Kaynakça

A. Türk Arşivleri (BOA, BCA):

Babıali Evrak Odası (BEO.): 3319-248920; 3642-273134

Cumhuriyet Arşivi (BCA.): 129-926-7.

Fotoğraf (FTG.): 674.

Hariciye Nezareti Siyasi Kısım Evrakı (HR.SYS.):1304-2; 2208.11

Hariciye Nezareti Umur-ı Hukuk-ı Muhtalita Müdüriyeti (HR.UHM.):
207-28

İrade Hariciye (İ.HR.): 412-38

Yıldız Sadaret Hususi Evrakı (Y.A.HUS.): 308-4.

B. Kore Arşivleri (<https://sillok.history.go.kr/>):

İmparator Taizu Kayıtları, Cilt 223, Hongwu Yılı 25, 12.Ay, 9.Gün,1392

İmparator Taizu Kayıtları, Cilt 224, Hongwu Yılı 26, 1.Ay, 1. Gün, 1393.

İmparator Taizu Kayıtları, Cilt 225, Hongwu Yılı 26, 2. Ay, 30. Gün, 1393.

C. Osmanlı Matbuatı:

“Coğrafya: Kore Ceziresi, Madonna di Campiglio.” *Resimli Gazete*, C.4, S.176, 4 Ağustos 1310 [16 Ağustos 1894], Kitapçı Karabet, İstanbul s.236-237.

“İstatistik: Bir Adamın Attığı Adımlar, Çinin Nüfusu.” *Resimli Gazete*, İstanbul: Kitapçı Karabet, 19 Ağustos 1310, C. IV, S. 178, s. 264-265.

“Kore Lisanı.” *Resimli Gazete*, C. 4, S.183, 22 Eylül 1310 [5 Ekim 1894], Kitapçı Karabet, İstanbul, s.322-324.

“Kore Nasıl İlhak Edildi?” *Resimli Kitap*, C.7, S.42, Temmuz 1328 [Temmuz 1912], İstanbul s.467-476.

Asir (Selanik) Gazetesi; 26 Şubat 1904, S.862; 3 Mart 1904, S.863; 26 Şubat 1904, S.862; 3 Mart 1904, S.863.

İbrahim, A. (H. 1328), *Alem-i İslam ve Japonya'da İntişar-ı İslamiyet*, Ahmed Saki Bey Matbaası.

Resimli Gazete, “İstatistik: Çin Nüfusu”, İstanbul: 19 Ağustos 1310, IV (178), s.264-265.

Sabah Gazetesi, 8 Temmuz 1905, s.4

D. Ansiklopedi Maddeleri:

Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "Hangul". Encyclopedia Britannica, 21 Dec. 2023, <https://www.britannica.com/topic/Hangul-Korean-alphabet>, Accessed 23 January 2024

Britannica, The Editors of Encyclopaedia. “Chosŏn Dynasty”. Encyclopedia Britannica, 9 Nov. 2023, <https://www.britannica.com/topic/Choson-dynasty>. Accessed 22 January 2024.

Britannica, The Editors of Encyclopaedia. “Yi Song-gye”. Encyclopedia Britannica, 1 Jan. 2024, <https://www.britannica.com/biography/Yi-Song-gye>, Accessed 22 January 2024.

E. Harici Kaynaklar:

“Vladivostok Koreytsi”. Antikvarnaya galeriya «Raritet», izd. Magazin «Otkritka», Nachalo XX veka. Vladivostok.

Adil Hikmet Bey. (1998). Asya’da Beş Türk, Çev. Yusuf Gedikli, *Ötüken Yayınları*, İstanbul.

Babayar, G. (2004). On the Ancient Relations Between the Turkic and Korean Peoples. *Journal of Turkic Civilization Studies*, 1.1: 151-155.

Buswell, Robert E. (2007). Jr. Religions of Korea in Practice. Princeton: Princeton University Press.

Ceylan, E. (2024). İki Doğu Arasında: Geç Osmanlı Matbuatında Çin Algısı. *Yüksek Lisans Tezi*, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Karaman.

Choi, S. (2017). Wi Man Chosun and Xiongnu’s ‘huiqiu’ Trade, *선사와 고고학 (Prehistory and Ancient History)*, 52, p.53-86.

Chong, D. (2010). Making Chosŏn’s Own Tributaries: Dynamics Between the Ming-Centered World Order and a Chosŏn-Centered Regional

Osmanlı ve Joseon (Ciyūson): Türk Aydınların Joseon Üzerine Gözlemleri

- Order in the East Asian Periphery. *International Journal of Korean History*, 15, p. 29-63.
- Han, H. (2004). Women's Life During the Chosŏn Dynasty. *International Journal of Korean History* 6.1: 113-160
- Hwang, Kyung M. (2017) Kore Tarihi, Çev. Ayşe Su Doğru, Feylesof Yay., İstanbul.
- İbrahim, A. (2003) Âlem-i İslâm ve Japonya'da İslâmiyet'in Yayılması Türkistan, Sibiryâ, Moğolistan, Mançurya, Japonya, Kore, Çin, Singapur, Uzak Hind Adaları, Hindistan, Arabistan, Dâru'l-Hilafe, Ed., Ertuğrul Özalp, İşaret Yayınları, C. I-II., İstanbul.
- Langford, H. (2009). The Textiles of the Han Dynasty & Their Relationship With Society, Diss. *University of Adelaide*, p.49.
- Lee, H. (2007). Siyasi, Ekonomik, Askeri ve Kültürel Açıdan Türkiye-Kore İlişkileri, TTK Yay., Ankara.
- Lee, Ki-Moon and S. Robert R. (2011). *A history of the Korean Language*, Cambridge University Press.
- Li, Y. (2017). On čWlgl (or čWlglI) in the Kül Tegin and Bilgä Kagan Inscriptions, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 70.4, p.397-410.
- Meng, W. (2015). Explaining the Formation of Zongfan Relations: Structure of Power, Domestic Influences and Ancient Sino-Korea Relations. *Domestic Influences and Ancient Sino-Korea Relations*, February 12.
- Park, M. (2019) The Early Formation of the Shinhan Youth Party and the Role of Christianity (신한청년당의 초기 형성과정과 기독교의 역할). *Korean Christianity and History (한국기독교와 역사)*, 51, p.187-235.
- Quartermain, T. (2018). Besieged on a Frozen Mountain Top: Opposing Records from the Qing Invasion of Chosŏn, 1636–1637, *Acta Koreana*, 21(1), p.137-167.

- Sohrabi, N. (1995). Historicizing Revolutions: Constitutional Revolutions in the Ottoman Empire, Iran, and Russia, 1905-1908. *American Journal of Sociology*, 100(6), 1383-1447.
- Song, H. (2024). Joseon and the Korean Empire as Viewed by the Ottoman Empire: Translations and Interpretations of Articles on Joseon and the Korean Empire from Ottoman Print Media (오스만 제국이 바라본 조선과 대한제국: 오스만 제국 인쇄매체에서 다뤄진 조선과 대한제국에 관한 글들의 번역과 해설문), *Epage(오/피/오/자)*. ISBN 979-11-390-2704-4.
- Song, N. (2019). Power and Trade Between Qing China and Chosŏn Korea. *Oxford Research Encyclopedia of Asian History*.
- Tsareva, N. A., & Aleshchenko, V. N. (2015). Resettlement of Koreans and their Role in Development of Agriculture of Primorskaya Oblast in the Latter Half of the XIX-the Early of the XX Century. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 5(3), 308-312.
- Zhang, W. (2019). The Turks are the Most Similar to Us: Chinese Intellectuals' Conceptions of the Ottoman Movements. Diss. *Doctoral Dissertation*, Central European University.

F. Bağlantılar:

- NamuWiki, "BaegUiMinJok(백의민족-白衣民族)", <https://namu.wiki/w/백의민족>, Son Erişim; 24.01.2024.
- NamuWiki, "DanoJe", <https://namu.wiki/w/단오제>, Son Erişim Tarihi; 24.01.2024
- NamuWiki, "Dorikkae", <https://namu.wiki/w/도리깨>, Son Erişim; Son Erişim Tarihi; 24.01.2024
- Korea.net, "Gangneung Danoje Festival", <https://www.korea.net/Events/Festivals/view?articleId=9232>, Son Erişim Tarihi; 24.01.2024
- Shim Sun-ah, "Festivals Calendar- June 2023", <https://en.yna.co.kr/view/AEN20230602002500315>, Son Erişim Tarihi; 24.01.2024.

Ertuğrul CEYLAN

Osmanlı ve Joseon (Ciyūson): Türk Aydınların Joseon Üzerine Gözlemleri

Ekler

Ek1: "Panorama de l'Extrême Orient: La Guerre Russo-Japonaise." *Librairie Militaire*, I. Hilmi, Constantinople:1904.

Ek2: "Panorama de l'Extrême Orient: La Guerre Russo-Japonaise." *Librairie Militaire*, I. Hilmi, Constantinople:1904.

(ATAD)

Ek3: "Panorama de l'Extrême Orient: La Guerre Russo-Japonaise." Librairie Militaire, I. Hilmi, Constantinople:1904.

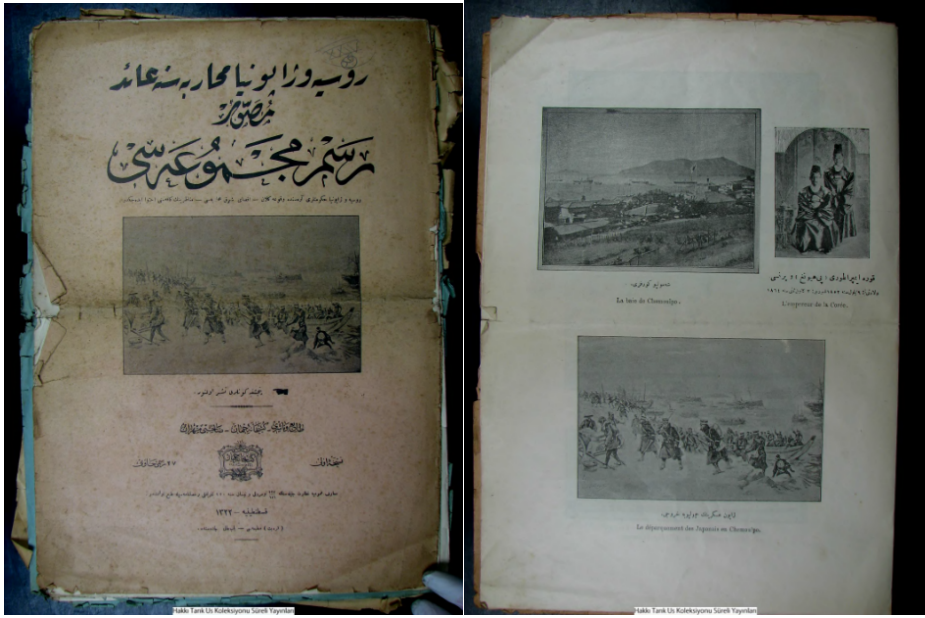
Ertuğrul CEYLAN

Osmanlı ve Joseon (Ciyūson): Türk Aydınların Joseon Üzerine Gözlemleri

Ek4: “Rusya-Japonya Muharebesine Ait Tasvir, Resim Mecmuası”,
Karabet Matbaası, Konstantiniyye: 1906.

(ATAD)

EK5: “Kore Hükümdarı Lî Hî Ong [Lee Yunghui] Hazretleri ve Mahdumu”. *Kitabcı Karabet*, İstanbul:26 Temmuz 1894. Resimli Gazete, C.IV, S.173, s.202.

